

Adéla Knapová Slabikář

Tohle není
kuřimská kauza...

Adéla Knapová

Slabikář

Adéla Knapová (1976) vystudovala Univerzitu Karlovu v Praze. Patří mezi nejvýraznější české novináře, od osmnácti let pracovala coby reportérka v tištěných médiích (Koktejl, Respekt...), od roku 2009 je kmenovou autorkou týdeníku Reflex. Za své literární reportáže obdržela mnohá ocenění. V roce 2003 vyšla její prvotina *Nezvaní*, již kritika a čtenáři přijali dobře, autorka ji však označuje za „neplatnou“. Po třináctileté odmlce vydalo nakladatelství Fra román *Nemožnost nuly*, který byl ihned po vydání Českým rozhlasem zařazen mezi nejlepší české i zahraniční knihy roku 2016.

Adéla Knapová
Slabikář

Od autorky ve Fra
Nemožnost nuly, 2016

Adéla Knapová

Slabikář

fra

Česká próza
Adéla Knapová
Slabikář

Jako eknihu vydalo roku 2018 Fra,
Šafaříkova 15, Praha 2, www.fra.cz
Elektronické vydání první

© Éditions Fra, 2017, 2018
Text © Adéla Knapová, 2017
Author photo © Radek Brousil, 2016
ISBN 978-80-7521-049-4
ISBN 978-80-7521-054-8 (Pdf)
ISBN 978-80-7521-055-5 (ePub)
ISBN 978-80-7521-056-2 (Mobi)

Radkovi H.

I

Když bylo Josefu Krugovi devatenáct let, čtyři měsíce a jeden den, spadl na něj – bylo to druhý den jeho povinné vojenské služby – tank a on utrpěl zlomeninu pátého krčního obratle. Několik týdnů proležel v nemocnici s podezřením na spinální arachnoitidu. Následně ho s depresivními stavy poslali na psychiatrii, kde si pobyl téměř půl roku.

Třetí den po propuštění z černovické léčebny se vrátil sanitkou na příjem neurologického oddělení, neboť si přivodil otřes mozku. Skončil ve spánkové laboratoři, odkud byl po deseti dnech pozorování vrácen do světa s diagnózou narkolepsie s občasnou katalepsií.

Jednadvacáté narozeniny oslavil se studentkou medicíny, toho času na praxi na neurologii brněnské Fakultní nemocnice, a svou budoucí ženou jako invalidní důchodce plně zproštěný vojenské služby a práce. Od té doby nosí v botách ortopedické vložky, a když mu nohama projíždí brnění jako od kousanců stovek mravenců, pro ulevení od bolesti se při chůzi kolébá ze strany na stranu.

Právě teď to dělá. Dívám se na něj, jak se pomalým kolébavým krokem posunuje po cestě vedoucí na Praděd. Nevšímá si svižnějších chodců, kteří ho míjejí s bundami uvázanými kolem pasu, protože se udělalo horko, mraky rozfoukal tady nahoře vítr a srpnové slunce má sílu.

Josef Krug si, zdá se, nevšímá nejen lidí, ale ani slunce. Oblečen ve větrovce a s plátěným

kloboučkem na hlavě si pohodí zelený, bachratý batoh na zádech a téměř se zastaví. Jeho silueta prosvítá mezi stromy v zatáčce asi dvě stě metrů přede mnou. Když nikoho neslyší ani nevidí jít po cestě za sebou, což je téměř zázrak, neboť proud výletníků je v podstatě nepřetržitý, ukročí stranou do lesa, nedbaje všudypřítomných zákazů vstupovat mimo vyznačené cesty. Je to jeho oblíbená trasa k Půlnoční chatě.

Ostatní tam raději scházejí dolů od Kurzovní, kde nechávají zaparkovaná auta za hotelem, aby byla co nejméně na očích, ale on volí cestu autobusem z Karlovy studánky nahoru na točnu k hotelu Ovčárna a pak pěšky směrem na Praděd. V batohu si s sebou nosí jen láhev koly, tatranky, dvojce ponožky a polštář ve tvaru fazole. Batoh tedy vypadá plně, přesto se mu na zádech pohupuje zlehka.

Krug opatrně sestupuje po kamenech k divokému přítoku Bílé Opavy, aby šel podél koryta hlouběji do lesů, dál od možných zbloudilých turistů, do ticha, do světla dopadajícího po poledni na malý plácek udupané trávy před jižní stranou dřevěné chatky, kterou téměř celou už před lety znovu uvedl do obyvatelného stavu a zabránil jejímu zřícení.

Ujít těch pár set metrů mu trvá třicet minut, často se zastavuje a snaží se prohlédnout skrze obří škrábavé listy devětsilu, jenž pokrývá celé stráně, kde přesně je mokřad a kam už může stoupnout, aniž by se zabořil po kotníky do vody. Každé jeho zastavení vítají komáři, kteří bě-

hem vteřiny hromadně útočí na nezakrytou a zpocenou Krugovu kůži. Zvedne koleno pravé nohy co nejvýš, namíří špičkou pevné, goretexové šněrovací boty na fialový květ devětsilu. Křehký stvol mokře křupne, když Krug plnou vahou došlápne tam, kde odhadl pevnou zem. Pevná zem tam byla.

Sestoupí až těsně ke korytu ostře zaříznutému v mase půdy a zaslechne v drmolení ledové horské vody zvonky ženského hlasu. Nečekají ho, jinak by nedělali takový rámus. Sundá batoh ze zad a položí ho do trávy ke kraji bystřiny, jež se od potoka odtrhává přímo na jih a jako stuha se rozvíjí vymletou hlínou a mechem mezi vysokými stromy a jejich kořeny, aby skončila roztrpená v dolíku pod kamenem, pár kroků od vchodu do chaty.

Vystoupá dýchavičně nad rychlou vodu mezi stromy a opatrně, aby nedělal rámus a nezlomil nohou nějakou větvíčku, se přibližuje strom od stromu nad chatu, mírně z kopce. Teď ji slyší jasně. Semkne pevně rty mezi řídkým porostem šedivějících vousů. Teď ji i vidí a není sama. Jsou tam oba, sedí venku na lavičce, již tvoří hrubě osekáný kus kmene smrku. Dokonce si začali zpívat, jako by mu to dělali naschvál.

Josef Krug stojí v zákrytu mohutné borovice, opírá se o ni s pohledem upřeným na zaslou slzu smůly těsně před obličejem, tam, kde byla ještě nedávno větvíčka. Poslouchá ty dva a přemýšlí, co by měl udělat. Podívá se na hodinky. Je půl dvanácté. Když zůstane tady

nahoře ještě chvíli, možná dokáže nepozorován přijít až do chaty.

Sedá si pod borovicí na kámen obrostlý mechem, natahuje opatrně nohy a záda si opře o kmen, občas se ožene po komárech. Shlíží na světlešedou plechovou střechu, kterou dělali novou už dobře před deseti lety – potřebovala by znovu natřít, začíná rezavět. Ze střechy trčí dva úzké komíny, od krbu a od kamen. Zelené okenice jsou otevřeny a cení bíle natřená okna bez záclon a závěsů.

Čím déle sedí, tím hlasitější mu zpěv těch dvou dole připadá. Téměř řev, k nesnesení, k nepřeslechnutí na kilometry daleko. Pozor, teď zmlkli, ano, počkat, musí se trošku nadzvednout, aby viděl... Vešli do chaty. Takže může taky pomalu vykročit.

Opatrně, zlehka, neslyšně, přes kameny, kořeny, ten pařez vypadá zetele, raději na něj nestoupat, pak se protáhne pod bočním oknem chaty a otevřenými dveřmi – přímo lákají nezvané návštěvy – vstoupí do obdélníkového pokoje s otevřeným krbem, starým plyšovým gaučem, koženkovým křeslem s rozedranými područkami, dřevěnou lavicí a jídelním stolem se šesti židlemi.

Je sám, rozhlíží se. Z kuchyně se ozve rachot nádobí, a potom už před ním oba stojí, každý si nese misku plnou hrachové kaše a dva krajíce chleba. Když Kruga spatří, zkamení.

Je to zlé, horší, než jsem si chtěl připustit, uvědomí si Krug při pohledu do tváře mladé ženy, která se začíná třást a mlčky čeká. Její spo-

lečník, jehož prohřešek vůči Krugovi a jeho důvěře je jen o trošku menší než ten, který leží na zakulacených bedrech bledé ženy v neforemné černé teplákové soupravě, vykročí ke Krugovi, natáhne ruce s jídlem a nabídne mu svůj oběd.

„Vezmu si její,“ nepohne se Krug z místa a jen napřáhne pravou ruku dopředu.

Žena mu beze slova podá misku s kaší a chléb, skloní provinile hlavu, aby mu neviděla do tváře, a oči jí padnou na stehna v teplácích. Rozpláče se.

„Nahoře u balvanu mám batoh. Jdi pro něj. A pak hodinu. Ne, hodinu a půl.“

Žena mlčky odejde. Vydá se škobrtavě proti směru rozmotané vody. Žaludek jí sevře oceľová pěst, přitom na hlad dávno zapomněla. Přepadl ji vztek z vlastního selhání a ponížení. Měla to vydržet, ale nedokázala to. Na co myslela? Proč znovu tak ohrozila roky práce? Vstoupí do stínu stromů. Jako by najednou někdo zhasl, všechno je neostré.

Její hlava vykoukne zpoza pařezu, pak se vyloupne mezi stromy do našeho zorného pole celá. Máme co dělat, abychom ji poznali. Neforemná, prázdná, bez vlastních gest a pohybů. Přejede nás lhostejně očima, takhle z dálky vidí zřejmě jen rozmazané siluety a snad borůvkově modrý batoh doktora Lébla, ale také jsme jí dost možná splynuli s lesem. Sehne se a odněkud vytáhne batoh. Odchází.

„Já to tušil,“ vydechne mi doktor do tváře vítězoslavně poté, co žena i s batohem zase zmizí pod úbočím.

„Štěstí.“

„Já že bych něco nenašel? Jaký jsem, co?“

„No tak, nebyl jste si jistý. Nevěděl jste, kde to je. Směr jsme měli, ale dobře víte, že stačilo nahoře zamířit o pár stupňů západněji a byli bychom v koncích. To nemluvím o tom, že jsme Kruga ztratili, a ne kvůli mně...“

„Štěstí přeje připraveným. Já byl připravený, ona přišla. Takže to víme,“ doktor si poklepe na břicho. „Teď bych se konečně najedl. Na Kurzovní, nebo zpátky na Ovčárnu?“

„Co oplatek nebo jablko, doktore? Když už jsme je našli...“

„Jestli vy chcete jablko, poslužte si z mých zásob, mám v boční kapse batohu ještě dvě. Na mě čeká guláš nebo přinejhorším klobása s křenem a pivo. Velím na Ovčárnu. Do kopce už dnes nelezu.“

„Vážně nepůjdeme blíž, když už jsme tady?“ nechce se mi opouštět pozici, přestože mám mokro v botách a na krku a předloktích několik svědících štípanců. Je to jedinečná příležitost. „No tak, doktore. Teď si dáme jablko a sejdem dolů za nimi. Pak vás na Ovčárně zvu.“

„A co tam budeme dělat? Co jim chcete říct? Představit se? Podle mě by to ani nebylo potřeba, rychle by jim došlo, co jsme zač, to by nedopadlo dobře. Nechte si to na jindy. Dnes jsme cíl splnili. Našli jsme je.“

„Řeknu, že jsme se ztratili. To je přece dobrá výmluva. A v podstatě pravdivá. Zeptáme se na cestu. Nic víc, co by se mohlo stát? Tako-

vých turistů už museli zažít. A nebojte, nepoznají nás, takhle navlečené ve sportovním. Vy jste si přece navíc nedávno oholil plnovous. A já si dám kšiltovku, schovám pod ni vlasy, hele. A oba máme sluneční brýle.“

„Já na vás počkám u buřta. Pozdravujte komáry a veverka. Táhle jedna hopsá. Zdar.“

Kdybychom tušili, že jsme právě promarnili poslední šanci vidět Josefa Kruga, mluvit s ním, nechal by se doktor snad přesvědčit. Ale to nemohl nikdo vědět. A tak ještě chvíli váhám, dívám se směrem, kterým zmizela hnědá ženská hlava, ale potom se s povzdechem otočím. Přidávám do kroku, doktor míří zpět k Ovčárně nečekaně ostrým tempem.

Krug zatím dojídá hrachovou kaši. Je si téměř jistý, že už se na něj zapomnělo. I lidé, kteří po něm po jeho útěku ze země před lety pátrali na vlastní pěst, aby se domohli svých peněz, nebo aby si to s ním prostě vyřídili, už to vzdali. Při těch vzpomínkách si musí přiznat, že nadělal hromadu chyb. Kolik lidí přecenil i podcenil, to snad ani nechce vědět. Polkl zelenožlutou kaši. Snažil se podobnými věcmi netrápit, stále ještě měl před sebou velký úkol. I proto se z preventivních důvodů neukazoval na své oficiální trvalé adrese, ani nenavštěvoval ostatní. To oni jezdili za ním. Do kláštera. Byl to Erikův geniální nápad, ubytovat ho v nově opravené části opatství, kterou benediktýni pronajímali. Tam ho nikdo nehledal. V jámě lvové, svým způsobem.

Půlnoční chata byla jediným původním mís-

tem, jež zůstalo i po skandálu a policejním vyšetřování utajeno. Sem se mohl vracet a znovu cítit energii prvních dnů. Tady, ve stavení bez vody a elektřiny, uprostřed lesů, jež prochodil křížem krážem, se dokázal plně soustředit. Cítil se tu v bezpečí. Navíc si obličej nechal trochu zarůst vousy hned tenkrát před šesti lety a laserová operace ho zbavila brýlí.

Automaticky polyká hrách a vzpomíná na Dítě, na ten zázrak proměny. Přece to tak opravdu bylo, nezdálo se mu to, nebo snad? Rychle zhltně poslední sousto a jde se podívat z okna, vidí oblé paže, jak se natřásají při skákání přes švihadlo, sleduje dospělou obézní ženu, tak podobnou muži s břichem, jímž kdysi býval. Musí se vrátit, to dítě, vyjede na něj hlas v jeho hlavě. Krug zlostně odfrkne.

Erik ho koutkem oka sleduje. Ví, že měl být přísnější, ale nedokáže v sobě najít ten původní zápal, možná dokonce přestává věřit. To zjištění jím otřese – ale po kolikáté za poslední týdny? –, protože je to už téměř jisté. Než se tomu stihne poddat, sedá si Krug vedle něj a píše.

„Rozumíš, jako tenkrát. Stačily necelé dva měsíce. Půjde to i teď. I když ostatní selhali, my to nikdy nevzdáme. Ani ona. Musíme jí pomáhat. Prožila si taky peklo, jako ty, na to nezapomínej, možná větší, rozhodně větší, musíš jí pomoci. To je tvůj úkol. Nikomu nevěřím tak jako tobě.“

Josef Krug se dívá Erikovi do očí. Jeho nevýrazný hlas zní dutě a současně plněji, jako by

putoval přes celý vesmír. Erikovi se zabodl do mozku: „Věřím ti. Zapomeň na Emu a vůbec na to, co se stalo. Věděli jsme, že to nebude lehké.“

„Ty už jsem dávno pustil z hlavy. Jen mě štve, že se to kvůli nim všechno pokazilo. Byla to chyba.“

Erikovi se vybaví vězeňská cela. Dívá se na okousané nehty na rukou. To ze zamřížované Plzně si přivezl tento nutkavý zlozvyk. Do krve, do masa, do jehel bolesti až k zapomnění a zase zpět, víc, silněji, jasněji k tomu, co ho čeká, co musí, co chce, k čemu byl vybrán, vyvolen. Nechce zklamat, nechce přestat věřit, sleduje Krugovu siluetu proti sluncem zalitému oknu. Právě nastává nejkrásnější hodina dne, zářivý míč konečně přeskočil i nejvyšší strom a chata podstupuje sluneční koupel. Koutkem oka vidí venku v horké světelné lázni její pohyby.

Poprvé ji spatřil, když se jen v kraťasech a s dalekohledem na krku kolíbal v rytmu větru na špici jedenáctimetrové borovice, hlídal okolí a snažil se nedívat pod sebe, aby se hrůzou nepustil. Když ji tehdy ve svých třinácti letech viděl pomalu se šourat za vedoucím skupiny, ani si nevšiml, že je to dívka. Nenašlo ho to, protože Termiti mezi sebou děvčata neměli. Geronimo to tak chtěl. Konec konců holky by byly v lese na výpravách jen na obtíž.

Erik tedy znovu pohledem přejel obzor, kde za polem slunečnic tušil v dálce město, kam

přijeli na začátku letních prázdnin vlakem obtěžkaní batohy. Opatrně se jednou rukou pustil kmene a přiložil k očím dalekohled. Někde směrem k poli, na kraji lesa měl být další z oddílu také na hlídce. Pokud by se Erikovi podařilo druhého chlapce zahlédnout, získal by k dnešnímu úkolu odvahy ještě bod navíc. Nic jiného si Erik nepřál víc než být Geronimem pochválen. Zažil to dosud jen dvakrát a pokaždé z toho pocitu potvrzení vlastní hodnoty a výjimečnosti žil celé měsíce.

Když dokázal překonat svůj největší strach, hrůzu z výšek, podaří se mu soustředěným pozorováním najít i toho druhého. On, nebo já, nadoraz. To bylo nové Erikovo heslo, podle těchto not vysokého napětí poslední rok hrál. Kromě dobrých známek začal domů nosit i modřiny a roztrhané kalhoty.

I ten den byly kraťasy pokřtěny dírou, která se táhla podél bočního švu pravé nohavice. Když Erik slézal z borovice s plným močovým měchýřem a kůží potaženou ledovým potem úzkosti z pádu, zachytil se kraťasy o výčnělek po ulomené větvi. Protože se bál i jen nepatrně uvolnit křečovitě sevření, jímž objímal kmen, kraťasy obětoval.

Nakonec vítězoslavně, s třesoucíma se nohama, doskočil na zem, rychle rozepnul zip a proud moči namířil k nedalekému kapradí. Vedle místa, kde s tlumeným zurčením dopadala jeho úleva, se objevila ona. Teprve tehdy si všiml, že navzdory krátkým vlasům a chlapeckým kalhotám jde o dívku. Byl však tak vy-

sílený prožitým stresem, že ho ani nenapadlo obrátit se k ní zády.

Dívka se na něj podívala jako na jednu z mnoha věcí, které lze v lese očekávat, tedy bez zájmu či překvapení, přejela ho pohledem, jímž potom plynule pokračovala k borovici, z níž před chvílí slezl, k ostrůvku ostře zeleného mechu i k trsu lesních jahod. Pak se otočila, a jako by napůl spala, mechanicky se zanořila do hradby mladých břízek, jež oddělovaly louku od lesa.

Erik byl zvědavý, kdo to je, ale když se o pár minut později vrátil do tábora, zapomněl na ni pro uznání, jehož se mu dostalo nejen do Geronima, ale i od ostatních chlapců. Zahlédl ji ještě večer před zažehnutím táborového ohně, v jehož záři měl být vyhlášen hrdinou dne. Stál právě před nachystanou vatrou, když vítr pohnul látkou Geronimova lahvově zeleného stanu a on viděl dívku, jak v něm sedí na zemi se zkříženýma nohama, hlavu měla nakloněnou na stranu a Erik si byl jistý, že pláče. Kousek od ní zahlédl špičky pohorek, nad hlavou se jí jako dirigentské hůlky pohybovaly ostrým tempem Geronimovy ruce. V tom narovнала hlavu, zadívala se přes polovinu tábora přímo Erikovi do očí a skrze vlhké brýle na něj zamrkala. Vítr vrátil celtovinu na původní místo, a když se stan po chvíli znovu poryvem větru otevřel, nikdo v něm nebyl. Následující den ji Erik neviděl.

Podruhé se spolu setkali o osm měsíců později. To už Erik věděl, že je to Geronimova

dcera a že s nimi bude občas na výpravách a v klubovně; Geronimo jí nedovolil žádné úlevy, přestože byla holka a ke všemu mladší než nejmladší z Termitů. Tenkrát na jaře, na třídenní výpravě do Krkonoš, se jí Erik poprvé dotknul.

Našel ji na zemi v chodbičce rychlíku, kterým jeli. Svíjela se na podlaze před záchodem, bouchala hlavou o zem a skřípala zuby. Sáhl jí pod hlavu, aby ztlumil nárazy, ale její lebka ho uhodila takovou silou, že mu v dlani křuplo. Vyjekl bolestí, ona ho však nevnímala, dál jako by skrze ni projížděl elektrický proud. Došlo mu, že má nějaký záchvat. Utíkal rychle do kupé vedoucích, stihl však jen říct její jméno a Geronimo zvedl zamítavě ruku a proud Erikových slov utnul. Poslali ho zpět k ostatním. Cestou viděl její nohy, už ležely bez hnutí. Z kupé vedoucích nikdo nevyšel.

Dívka o tom samozřejmě nevěděla, ale pro Erika se stala hrdinkou. Tím spíš, že on sám měl mladší sestru, která za ním doma chodila jako ocásek, v jednom kuse fňukala a ptala se ho na kdejakou pitomost. Podle Erika byla po všech stránkách nesamostatná a děsně otravná.

Erik se po tomto zážitku snažil s Geronimovou dcerou navázat kontakt, ale ona s nikým z chlapců nemluvila. Na otázky buď neodpověděla vůbec, nebo jenom jednoslovně či pokýváním hlavou. Pouze v přítomnosti dospělých jako by procitla z polospánku. S chlapci vlastně jen zpívala. Dokázala si zapamatovat jakoukoliv melodii po jednom poslechu. Erik byl

čím dál častěji tím, kdo za pochodu lesem nebo večer u ohně rozezpíval ostatní. Aby se přidala.

Když pak s nimi jezdit přestala, rozhodl se – to mu bylo sedmnáct –, že jí napíše dopis. Odpovědi na něj se dočkal až týden před osmadvacátými narozeninami.

Část Josefa Kruga zemřela v okamžiku, kdy se narodil. Vyšel z břicha své matky jako druhý, zhruba sedm minut po Janovi, ale na rozdíl od promodralého a zjevně mrtvého staršího bratra se hned zhluboka nadechl a zaplakal.

Jeho pláč však nebyl oslaven úsměvem rodičky ani výraznějším zájmem lékařů a sester. Byl jen rychle omyt, osušen, zvážen, změřen, zkontrolován, zabalen a uložen do kovového vozíčku, v němž ho drncavě dovezli na konec chodby mezi další novorozence s číslem napsaným enciánem na pravém předloktí.

Matka od něj odvracela zrak pokaždé, když ho k ní na pokoj přivezli.

Otec se na něj do porodnice ani nepřišel podívat, přestože seděl od chvíle, kdy ženu odvezla sanitka, v kanceláři jako na jehlách. Vedle telefonu, na který vrhal voják netrpělivé pohledy, čekala v provizorní váze ze sklenice od okurek na svou chvíli kytice bílých karafiátů, kousek dál na konferenčním stolku pak na erárním tácku z důstojnické jídelny držely stráž pohárky na slivovici, která spalující hebkostí švestkového jádra hladila přes sklo demižonu Janu Krugovi kotník, jímž se pod stolem dotýkal bužírkou opletené pětilitrovky.

Major Krug několikrát natáhl bezmyšlenkovitě ruku k talíři s česnekovými jednohubkami, ale vždy ji stáhl zpět a znovu zabodl pohled do mlčícího telefonu. Za zdmi cítil nedočkavost dalších mužů v zelených uniformách, kteří se těšili na oslavu.

Telefon zazvonil v okamžiku, kdy si Krug starší musel odskočit na záchod. Osud tomu chtěl, aby mu smutnou zprávu sdělily matné kliky pootevřených dveří kanceláří ostatních soudruhů vojáků, které při cestě z toalety na konci chodby míjel; když telefon zvonil příliš dlouho, efektivně nastavený vojenský komunikační systém linku přepojil na jiný přístroj, jeho majitel potom vyslechl spěšnou depeši z nemocnice a poslal ji chodbou dál. Janu Krugovi ji na stůl přinesl službu konající desátník. Sliovice vzdychla, česnek čpěl chodbou, večer oschlé jednohubky spořádala úklidová četa.

Jak brzy po narození je rozhodnuto. Ať Josef Krug udělal cokoliv, nedokázal ze stínu mrtvého bratra nikdy vystoupit.

Není věrnějšího přítele, než je ukřivděnost. Josef Krug jí byl odkojen, a tak se pevně držela každého kroku jeho sloupkovitých nohou. Občas se dokonce po ránu prodrala skrze bříska prstů buclatého školáka, který, když se naučil číst, knihám – hlavně těm, jež našel na půdě po prarodičích – propadl.

Utíkal do jejich celulózou vonícího světa před otcovými příkazy a řemenem, díky nim neviděl matčinu netečnost, mohl zapomenout na babičku někde v ústavu, i na rychlejší, silnější, chytřejší a hlavně nepřátelské spolužáky. Obzvlášť ho uchvátily dobrodružné romány, neboť v nich se často právě outsideři stávali hrdiny.

Josef Krug ležel na plesnivé matraci, kterou někdo pohodil v lese a on si ji přenesl pod Ježkovu skálu. Les začínal kousek za jejich domem a táhl se kilometry daleko. Právě prožíval další dobrodružství na Divokém západě, díky kterému se chystal zapomenout na ponížení, jehož se mu každou středu po škole dostávalo v chichotání a posměšcích ostatních dětí z pionýrské skupiny. Pionýr byl povinnou součástí školní docházky a Jan Krug dbal na to, aby byl jeho syn při každé možné příležitosti navlečený do modré košile, jež se mu směšně napínala kolem břicha. Rudý šátek uvázaný pod krkem do jedničky už jen umocňoval dojem z chlapce coby jelita. V tělocviku a při pionýrských úkolech zdatnosti Josef Krug propadal, zato opřený zády o pískový pruh skály běžel ja-

ko vítr a ladně naskakoval na koně. Za šípkovými keři, černým bezem a dalším houštím dokázal všechno, tam pod Ježkovou skálou ve stínu teplých plodů divoké trnky poprvé pohlédl do očí nejstatečnějšího indiána všech dob.

Ten, který zívá, na něj mrknul, tím si byl chlapec jistý a poposedl na jinou pružinu, zády oddrolil pár zrněk písku. Zíval neboli Geronimo na něj znovu lišácky pohlédl. Nebylo pochyb – Josef Krug našel svého hrdinu. Nelístopného, prohnaneého, chladnokrevného a současně spravedlivého.

Viděl jeho dlouhé mastné vlasy plné kouře, jež mu během trysku na koni poletovaly kolem hlavy jako havrani, tloukly křídly do rytmu odhodlání, doprovázely svistotem výdech tomahavku před tím, než rozčísl nepřítelovo čelo.

Geronimo utíkal a chlapani se zrychlil dech, na nose vyskočila kapička potu. Apač se plížil na výzvědy a Josef Krug sebou mrsknul nevědomky na břicho a vmáčkl se co nejvíc do matrace. Nikdo o nich nevěděl, chodili kolem nich zvědové i důchodci venčit psy, někdy chybělo jen pár kroků a byli by prozrazeni, ale ti dva věděli, že společně jsou nepřemožitelní.

Odpoledne i večery trávil Josef Krug se zatajeným dechem coby Geronimův stín. Cítil pnutí lan Apačových svalů, když šplhal bez přírazu po Skále smrti, krev z useknutých údů protivníků mu stříkala horce do tváře – jen ji špičkou jazyka slízl. Plavil se zklidněn kouřem z povzbuzujících bylin na matraci z pružin a žíní do ze-

mě Velkého otce zákrutami divokých řek jako jeho hrdina.

Pak ve druhém svazku rodokapsu zahlédl Geronimovu ženu. Naštvalo ho to, zdála se mu zbytečná, byla zbytečná. Zavřel knihu a posadil se tak prudce, až se škrábl do zad o větev lísky. K čemu ženská? Válečníci si vystačí sami. Ženské ve všech příbězích jen kladou nástrahy, jsou slabé, zrádkyně, odvádějí muže od pravých cílů. Jak může muž jako Geronimo vůbec mít ženu? Náčelníci by měli být sami. K čemu je mu manželka?

Rozčileně si mimoděk levou dlaní při těchto úvahách hladil bok, kde mu po včerejším otcově výprasku vykvetla modrofialová podlitina. Když jeho prvotní rozčarování opadlo, v masírování modřiny ustal, znovu otevřel knihu a pustil se s povzdechem do čtení.

Věta za větou mu smývaly rozhořčení z čela. Otočil rychle stránku. Dřepěla tam, s přivřenýma očima v kruhu ostatních žen kmene, z břicha právě vytlačila Geronimovo dítě. Chtěla vstát a konečně si vytřít z očí jezera potu a slz, když ji nesnesitelná křeč znovu srazila na všechny čtyři. Porodila druhé dítě.

Geronimo, který spolu s ostatními muži vše zdálky sledoval, v ten okamžik zavyl. Na tváře Apačů sedl stín, do údolí přiletěl ledový vítr, padla na ně kletba, prokletí dvojčat, dvojího zrození, rozsudek smrti pro budoucí generace. Černá síť osudu se utáhla kolem Geronimova lidu, Josef Krug se zatřásl zimou. Cítil, jak se zastavil čas, jako by si on sám na něco vzpomněl.

Slyšel, jak Geronimovi, stejně jako jemu samotnému a všem Apačům přihlížejícím porodu, vynechalo srdce. Geronimova žena popadla dech jako první, její oči se spekly povinností. Vstala, uvázala si mezi zakrvavené nohy kus vyčiněné kůže, popadla do každé ruky jedno plačící dítě, ani se nepodívala, jakého jsou pohlaví, a vydala se ke skále za osadou. Tam obě děti položila na kameny, zavázala si oči pruhem kůže nasáklým krví z rodidel a začala divoce tančit v kruhu. Zdálky k ní doléhalo tleskání a bubnování ostatních. Rychleji a rychleji, až ztratila rovnováhu a upadla. Poslepu nahmatala jedno dítě, chytila ho za nožičky a začala jím tlouct o skálu, dokud necítila, že už svírá jen bezvládný cár masa. Sundala si z očí krvavou kůži, zabalila do ní mrtvé dítě, druhé zvedla a zasunula pod šaty k prsu. Balíček s mrtvolou přinesla Geronimovi. Ten na znamení souhlasu zvedl krvavý dar nad hlavu a za nadšeného křiku všech hodil mrtvé dítě do ohně.

Potom hrdě pohlédl do očí své ženě. Očistila svůj lid, zlomila kletbu. Vzduch se znovu otepil. Od toho okamžiku bude Geronimo ležet s jinými ženami, to bude jeho dar pro ni. Kdyby totiž znovu počala a porodila dvojčata, utloukli by o skálu tentokrát s oběma dětmi i ji. A to Geronimo nechtěl. Měl ji rád. Dovolil jí proto dožít ve stínu jiných.

Josef Krug ten den dál nečetl. Rozpomenu se na matčin obličej, strnulý, jakoby vybroušený z mléčného skla, jak ho zahlédl pootevřený-

mi dveřmi do chodby. Stála nehybně před velkým zrcadlem vedle věšáků na kabáty, tenká jako list papíru, vyfouklá jako skleněná vánoční ozdoba, stejně tak křehká, zdálo se. Maminka, v jiném světě než on, který po ní natahoval marně ruce. Tenkrát to v kamíncích jejích očí viděl; její tvář bez krve propadlá do děsivé hloubky cizosti se mu obtiskla zezadu do skloviny za zvědavými duhovkami. Maminka, máma, matka, ta vzdálená krásná paní, jejíž výčitkou se stal – já přece za nic nemůžu, toužil nesčetněkrát zavolat, ale nikdy to neudělal, jen mžoural přes brýle a nabízel bezelstný úsměv plný hladu po lásce, jejíž však matka neviděla a otec považoval za provokaci.

To všechno k němu v tu chvíli pod Ježkovou skálou seskočilo ze zad tenké matčiny postavy, jak se mu vybavila hned poté, co pochopil. Byl to po pocitu permanentní křivdy a nespravedlnosti nový motiv Krugova jedenáctiletého života. Nevěděl, co přesně vlastně zjistil či pochopil, ani jak s tím naloží, ale odhodlaně vstal z matrace, oklepal si z kalhot písek a prach, sevřel starou knihu pod paží a vykročil špatně viditelnou stezkou domů.

Na dohled nízké břidlicové střechy už měl jasno v tom, že matka je hrdinka. Zabíla Jenička, aby on mohl žít. Jeho máma zlomila kletbu dvojčat, obětovala jedno ze svých dětí. Pocítil k matce nečekané emoce, pulsovaly jím, jako by se stal jednou velkou žilou, tak mu trhaly celým tělem, svíral a rozvíral nedočkávané ruce, už byl v zadní zahradě, rychle zavřel na kovový

háček branku a spěchal travou pod jabloněmi k zadnímu vchodu. Na nedalekém kostele odbila šestá hodina, to bude maminka v kuchyni chystat večeři. Přidal do kroku.

To teplé odpoledne a následně večer byly pro Josefa Kruga téměř stejně zásadní jako moment, kdy jeho dvojče, s nímž byl měsíce v těsném dotyku páteří, v děloze zemřelo, a on to okamžitě cítil a byl z toho nesvůj, přestože ještě vůbec nevěděl, co ta slova znamenají, že vůbec nějaká slova jsou, že existuje něco jiného než houpavé, mokré, temné teplo lůna.

Čím víc je člověk nucen škemrat o slitování, o to méně ho nakonec má, když je o něj jinými žádán. V té slabosti prosícího vidí znovu sebe v nedůstojné pozici a málokdo takový zpětný pohled do zrcadla snese beze studu. Onen znovu vyvolaný stud se často ve zlomku vteřiny promění ve vztek či zlost a nemilosrdnost.

Sklonit před někým hlavu a páteř, nádechy i výdechy, život, přináší pocit bezmoci i ponížení. Málokomu je ponížení příjemné. Jsou lidé, kteří dlouhodobé či opakující se ponížení přijímají jako životní zkoušku, s pokorou. Takoví lidé jsou často považováni za moudré a někteří k nim vzhlížejí.

Do jisté míry je zkušenost s vynucenou pokorou – neboť žádost o slitování, prosba o shovívavost, laskavost, odpuštění, milost či milosrdenství přesně takovou pokorou vyplývající ze situace jsou – ozdravná. Člověk si vyzkouší, jak nepříjemné a omezující to je, a napříště se podobné situaci pokusí vyhnout. Tímto zážitkem si projde většina lidí, často hned v dětském věku.

Překročí-li se však významně míra ponížení, což se stalo v případě Josefa Kruga, jenž byl permanentně šikanován nejen otcem, ale i spolužáky, a často také učiteli, dotyčný systematicky ponižovaný se buď adaptuje – už mu to ponížení nevadí, zvykne si na něj a učiní z něj svou výhodu, je podceňován, a tedy může vždy jen překvapit, třeba když vezme jednou v noci sekeru a místo dříví, jež ho poslal

otec nasekat, naporcuje na otop oba rodiče a kuchyňskou linku k tomu –, nebo se sám rozhodne stát silným, nesmlouvavým, porobitelem.

Josef Krug se v jedenácti rozhodl stát novodobým Geronimem. A protože mu bylo jedenáct let, dovolím si předpokládat, že to ještě neznamenal nic konkrétního. Zatím jen vidím, jak mu cukaly ruce nedočkavostí, jak svíral a rozvíral dlaně novým poznáním, svým odhalením, nenadálou vnitřní silou a rozhodností, když se vrátil s knihou pod paží od Ježkovy skály, vstoupil zadními dveřmi do chodby, minul schody do sklepa a rázoval si to ke kuchyni, kde ho při pohledu na otce sedícího v křesle pod oknem s novinami v ruce a matku natírající máslo na chleba síla a vůně Apačových dlouhých vlasů na kratinký okamžik opustily, byly přebity odérem cibule, čerstvě nakrájené a smíchané s tělíčky sardinek.

Josef Krug si mlčky sedl na svou židli u stolu a čekal na jídlo jako každý večer. Přesto byla vykopána válečná sekera, bylo to vepsáno v chlapcových dlaních položených na chladičném voskovaném ubrusu. Atmosféra večere byla tíživě předvídatelná jako obvykle až do okamžiku, kdy otec chlapci vyčetl mlaskání a automaticky vymrštil pravici, aby syna plácl po hlavě. Ten však tentokrát hlavou neucukl a otcova dlaň se překvapeně zastavila ve vzduchu kousek nad vlasy zastřiženými jak podle kastrolu. Josef Krug se zadíval překvapenému otci vyzývavě do očí a dál žvýkal s otevřenou

pusou co nejhlasitěji, skla brýlí se mu začínala rosit. Rychle si znovu ukousl z krajíce, přestože cibuli odjakživa nesnášel. Snažil se při tom nemrknout, nepřerušit kontakt se zaraženým vojákem. Za oknem v přicházejícím večeru proletěl černý pták. Josef Krug se usmál.

Otec spustil ruku vedle talíře a rychle si na svou porci sardinek nasypal sůl, aby něco udělal. Matka nic z toho nevnímala, uzobávala jako vrabec z příliš velkého krajíce a sledovala modrobílé lesklé květy na ubrusu.

Po večeři major synovi stejně zmaloval zadek koženým páskem s přezkou, protože zjistil, že chlapec snědl oplatky určené pro návštěvy. I výprask byl však jiný než obvykle. Josef Krug při něm mlčel, nekladl odpor. Byl to poslední fyzický trest, který na něm jeho otec vykonal.

Ten večer jindy bojácný Josef Krug usnul poprvé při otevřeném okně, jímž k němu do spánku přiletěl svistot tisíců havraních křídel. Vzal luk a vystřelil. K nohám mu spadlo devět černých pírek a jeden mrtvý havran s prostřeleným krkem. Za deset let chlapcův otec zemře v nemocnici na rakovinu uzlin. Těsně před tím mu Josef Krug přijde k propocené nemocniční posteli říct, že je definitivně zproštěn vojenské služby a že podle něj matka udělala správně, když se rozhodla obětovat Jana.

Otec na něj bude chvíli nechápavě hledět, než přes bariéru léků tisících bolestí a život pochopí, co mu syn řekl. Josef Krug počká, dokud nespátří v otcových slepnoucích očích alespoň na zlomek vteřiny vztek, zlost a hlavně

bezmoc. Matce, jež bude sedět netečně celou dobu na židli vedle postele umírajícího, jen kývne na pozdrav. Pak spokojeně odejde. Pár týdnů nato se ožení. A ke svému zděšení vzápětí zjistí, že jeho žena čeká dvojčata.

Pozdní jaro měli Oidipus s Elektrou nejraději. Celé dny trávili na zahradě, která připomínala louku – už léta ji nikdo nesekl. Brouzdali se v záplavě zeleně a květin, a když slunce pářilo příliš, lehli si do stínu pod třešně. Jabloním se vyhýbali, tam bylo království kopřiv. Kdykoliv je přepadl hlad, tu loudavě, jindy téměř skotačivě, přestože už oba měli svůj věk, vyrazili k domu, aby se celoročně otevřenými zadními dveřmi dostali přes chodbu a hudební salonek do kuchyně a odtamtud do koupelny k vaně plné sena. Oidipus dokonce někdy přehodil přední kopyta přes smaltovaný okraj, až to zadunělo. Elektra se toho zvuku téměř vždy polekala, začala mečet na celý dům a Oidipus z toho měl nezřízenou legraci starého kozla.

Do toho se přidával docent Daněk hrou na čím dál víc rozladěné a stohy knih zaskládané klavírní křídlo. Sedával v šedém polyesterovém plášti zapnutém decentně na dva knoflíky přes vyboulené břicho, na nohách korkové pantofle. Jinak byl nahý. „Přirozenost si tak žádá,“ říkal. Občas mu některý tón ujel, což byla daň dlouhým, zřídka kdy stříhaným nehtům. Téměř lysou lebku měl plnou strupů, to když si v zápalu hry vjel rukou energicky do vlasů, jež už neměl.

Oidipus s Elektrou měli jeho klavírní dýchánky rádi, obzvláště Ravel se jim líbil, to se přidávali mečením, ležíce vedle docenta na vrstvách papírů a knih, jež zcela překryly pů-

vodní parkety s perskými koberci. Zda byl hudebním fajnšmekrem i srnec Platon, nikdo nevěděl, protože se nerad přibližoval k domu. Bydlel napůl ve staré, již dlouho prázdné králíkárně u rozpadlého zadního plotu, kde zahrada volně přecházela v háj.

Platon byl zpočátku pro docenta zklamáním. Našel srnce s poraněnou nohou jednoho dne právě u plotu své zahrady. Zvíře vyléčil a to se stalo jeho věrným společníkem. Po zahradě, po polích i v lese chodilo za starým mužem jako pejsek, ale mezi lidmi ho nikdo nedostal.

„Starám se o tebe. Zachránil jsem tě, barde, a ty takhle,“ stál polonahý muž často bezradně s provazem v ruce před srncem, který se odmítal nechat uvázat, aby mohl jít coby doprovod se svým dobrodincem na procházku městem, případně ho morálně podpořil při jednání na úřadech. Po týdnech marného přemlouvání se docent plácl do čela, zahodil provaz a objal Platona kolem krku: „Chápu, už chápu. S takovým jménem, co jsem ti dal. Už tě nebudu nutit. Přemítej, dumej.“

Na občasně výpravy do ulic města, na jehož okraji v domku po rodičích bývalý vysokoškolský učitel žil, s sebou bral tedy jen Oidipa s Elektrou. A i když je oba vedl na provaze, byla to čistě formalita – koza i kozel ho poslouchali na slovo. Žili společně jen pár let, ale nikdo si docenta bez těch dvou a zápachu, jenž je provázel, nedokázal představit. Tedy nikdo ze Slavkova u Brna. Naopak pro bývalé kolegy a studenty to byl šok. Jezdili proto za docen-

tem do jeho vyhnanství čím dál méně. Nakonec mu zůstal jen Josef Krug.

Kdykoliv Krug zatahal za kravský zvonec, který měl docent místo zvonku u vstupních dveří, zadíval se na něj filolog, jako by ho viděl poprvé. Nepamatoval si přesně, do kterého kruhu ten zavalitý, pomalý, mladý muž chodil, ale jeho obličej znal, proto nikdy nečekal na odpověď, přestože se pokaždé zeptal: „Z kterého ročníku jste?“

Než návštěvník stihl otevřít pusy, otočil se docent na patě, rozepnutý plášť zavlál a odhalil bledé chlupaté stehno. Kráčeje úzkým průchodem mezi hromadami knih, kozích bobků, novin, časopisů, lahví od mléka a vína, sklenic od zavařenin a plechovek od paštik a lančmítu, pokynul jen rukou Krugovi, aby ho následoval. Většinou právě v tu chvíli vystrčili zvědavou hlavu z některých dveří Oidipus s Elektrou.

Josef Krug si byl jistý, že docent ví, odkud se znají, ale že to učenec sám před sebou zapírá. Protože zatímco pro Kruga byl pobyt v léčebně duševně chorých cestou k invalidnímu důchodu a byl na to, že se do Černovic dostal a s papíry na hlavu odešel, hrdý, docent něco takového odmítal do představy o svém životě vpustit. Přitom v léčebně na okraji Brna strávil téměř celý rok a pro mnohé své bývalé kolegy byl i díky tomu hrdinou.

Docent Daněk však na rozdíl od většiny pacientů druhého oddělení černovické léčebny, kteří tam hledali azyl před komunistickým režimem nebo zašívárnu před prací, duševní

nemoc nepředstíral. Když na hodině řečtiny několika prudce logickými větami antických myslitelů vyvrátil a zesměšnil oficiální socialistické teze, doprovázející své argumenty hlasitě vykřikovanými citáty ve starořečtině, začali kolegové na fakultě tušit, že se děje cosi nezdravého. Docent nikdy nepatřil mezi veřejné a hlasité odpůrce komunistického režimu, byl to tichý, do svého starého Řecka zahleděný odborník, který chtěl mít od všeho a všech pokoj. Zjevně i od manželky, která nakonec neunesla konkurenci mrtvých velikánů a v okamžiku, kdy chtěl jejich dceru za každou cenu pojmenovat Antigona, ho i s kojencem opustila.

Byl to idealistický, nepraktický, od života odtažený popleta. Alespoň to si všichni na univerzitě mysleli. Až do oné plamenné přednášky v devětašedesátém roku, jejíž sláva obletěla vysoké chodby filozofické fakulty rychlostí světla. Pár dnů poté se začali náhodní kolemjdoucí zastavovat u zdi univerzity a ukazovali si na velké nápisy neznámým písmem, jež se na ní přes noc zjevily.

Podezření, že řecká hesla vybízející k odvaze, přející smrt okupantským tyranům a vzývající osud, aby zlámal kosti zrádcům a vypíchal jim oči, jsou dílem docentových studentů, vzalo rychle zsvě. Docent si zapomněl očistit boty a procházel se po univerzitě s jasně modrými podrážkami. Dlouho se to neutajilo. Docentova cesta z bytu a kabinetu v centru Brna do blázince v Černovicích a následně o jedenáct měsíců později s dekretem šilence do domku

ve Slavkově k umírající matce byla definitivně jednosměrná.

Filolog sám nekladl nikomu a ničemu odpor, zdálo se naopak, že si zásadního obratu ve svém životě snad ani nevšiml. Poté co maminka pár týdnů po jeho návratu zemřela – hlas maloměsta usoudil, že ji dorazila hanba –, už ho nikdo neviděl jinak než s povzneseným úsměvem a v plášti na nahém těle. Čím déle žil sám, respektive s kozlem, kozou a posléze srncem, tím méně lidí se k němu znalo.

Stal se dokonce postrachem matek a prodavaček. Ty první děsila představa, že jejich děti potkají šíleného muže na ulici a zahlédnou odhalené pohlaví, jež docentovi při chůzi chvílemi vykukovalo zpod rozepnutého pláště. Prodavačky se zase bály jeho návštěv v krámcích, protože zápach, který po sobě nechával, nešlo jen tak vyvětrat a spolehlivě vyvolával dávivý efekt. Navíc musely po jeho nákupu vždy vyhodit zboží, na které svýma špinavýma rukama sahal – docentovou specialitou bylo zkoušení chleba pohmatem. Oidipus s Elektrou ho při tom pozorně sledovali oknem výlohy a těšili se každý na svou porci rohlíku.

Docentu Daňkovi ale málokdo řekl něco zlého. Všichni věděli, že je vzdělanější než půl Slavkova dohromady, navíc jeho rodiče bývali vážení před válkou i po válce – přestože jim režim znárodnil cihelnu a oba byli ke konci života přiděleni na práci do kravína. Jedinou škodolibostí místních tak byla přezdívka, jíž docenta titulovali. Daněk nebylo jeho rodné

příjmení, ale od chvíle, kdy k němu do domácnosti přibyl srnec, mu nikdo neřekl jinak.

Vlastně ani Josef Krug, jenž znal docenta z blázince z doby, kdy ještě nejevil známky přehnané náklonnosti ke zvířatům – někteří bývalí docentovi kolegové z fakulty dokonce hovořili o zoofilii, ovšem nikdy se neprokázalo, že by učencův vztah ke zvířecím společníkům byl jiný než platonický –, si později nedokázal vybatvit jeho skutečné jméno.

Když Krug během prvních let vedení přírodovědného kroužku Termitů poznal docentovu dceru, zeptal se jí bezelstně, zda je skutečně dcerou onoho filologa Daňka a budoucí mladý přírodovědec Erik jeho vnukem. Žena souhlasně kývla, byť nezapomněla dodat, že svého otce vlastně neznala – matka ho nenáviděla, nestýkaly se s ním a on sám o ně nejevil zájem.

„Jednou jsem za ním zajela do Slavkova,“ řekla tenkrát Krugovi. Tou větou a jejím rozpačitým pohledem bylo řečeno vše. Josef Krug pokýval hlavou, nebyl důvod jí říkat, že on sám za jejím otcem jezdil pravidelně.

Krug přitom již při prvním setkání s docentem na lavičce v parku černovické léčebny věděl, že má co do činění s bláznem. Právě proto si šel vedle muže s posledním řídkým chomáčkem vlasů na hlavě a pohupujícím nohama těsně nad zemí sednout, ze zvědavosti a současně studijně – mohl se přiučit pár triků a tiků, jež by se daly použít, aby dodal vlastní duševní chorobě na uvěřitelnosti. Po pár minutách ale s rostoucí panikou zjistil, že se ve

společnosti toho Řeckem posedlého blázna cítí lépe než s ostatními. Den, dva s tím sám v sobě bojoval, pak pokrčil při oblékání erárního županu rameny, vzal si z tácu v jídelně plastový hrníček s vlažným šípkovým čajem a přidal se pod lípou k osamělému docentovi.

Muž s posluchačem po boku pookřál, zase měl studenta. Přednášel Krugovi o všem, překotně, nesouvisle, upravoval průběžně své lekce, den za dnem je zahušťoval, až se překrývali nejen hrdinové a teorie, ale celá staletí. Ne, že by to vadilo, Josef Krug většinu z toho, co mu docent sděloval, neznal a nechápal, ale byly to příběhy hrdinů kopí i myslí, výjimečných, často nesmrtelných, to se mu líbilo. Na dřevěné lavičce se znovu naplno ozval svistot havraních vlasů. Ty dva světy, Krugův a docentův, měly přes naprostou odlišnost něco společného, Krug to cítil.

V den, kdy docent nechal Platona vyvést lidi z jeskyně na denní světlo, ho pak sežehla jistota. Tuto učencovu alegorii Josef Krug konečně pochopil. Poznal se v ní. Byl současně těmi, co zděšení a téměř oslepeni skutečným denním světlem prchali od pravdy zpět do temnoty jeskyně, viděl se však také v postavě onoho moudrého světlohoše, vyvoleného, který ví, vidí, zná a zachraňuje lidstvo od slepoty a prázdných životů.

Josef Krug měl totiž od okamžiku, kdy se probral přimáčkнутý pod tankem, sen. Ten sen se neustále opakoval, rozvíjel, tvořil Krugův paralelní život s takovou intenzitou, že

stačilo, aby zahlédl ostrý světelný paprsek a začal okamžitě snít s otevřenýma očima při tom, co právě dělal. Až na to, že si z dané chvíle nepamatoval zhola nic než jen ten sen, který mu logicky postupně nahradil realitu, neboť bylo nad lidské síly rozpoznat, co je pravda a co jen sen, když byl sen přítomen neustále a dokázal vše ostatní vymazat.

Sen mu postupně poskytl jistotu opakujícího se, zatímco svět kolem se měnil a bylo jasné, že Kruga mívá a ten mu přestává věnovat pozornost. Je proto logické, že notoricky známá Platonova metafora se slepými lidmi vyvedenými na světlo a oslněnými pravdou, již považují vzhledem k její novosti a nečekanosti za klam, ho okouzila. Než stihl docent přejít od Platona dál, k filozofům, co na něj navazovali, ale současně mnohé z jeho tezí vyvraceli, Josefa Kruga propustili.

Pár dnů po propuštění z blázince pak nastal okamžik, kdy sen zcela ovládl Krugův život. Odbýjelo poledne, dožvýchával makovku, již si koupil těsně před tím, než nastoupil do tramvaje, a poslední sousto ho jako každé jídlo tak vysílilo, že na něj okamžitě coby temný pytel padla únava. Jenže ve chvíli, kdy mu pytel dopadal na hlavu a ramena, tramvaj zastavila v jeho cílové zastávce. Vstal s vypětím sil ze sedátka, došel ke schodům, chystal se vystoupit, když ho do očí bodlo slunce a uprostřed kroku sjel po paprsku do snu, v němž v ten okamžik ale žádné schody ani tramvaj nebyly. Spadl hlavou přímo na žulový obrubník.

Křuplo to, až okolostojící pojali podezření, že je mrtvý, neboť ani nezavřel oči; dávno dovedl snít v dokonale bdělém těle.

Když ho o několik minut později nakládali do sanitky, nepřirozená manipulace s tělem přerušila sen a dezorientovaný Krug se začal domáhat zbytku své makovky. Lékař, který mu právě svítil baterkou do očí, měl co dělat, aby ho přesvědčil, že mu ji nesnědl.

Tato epizoda a následná vyšetření urychlily vydání potvrzení o invaliditě a Josef Krug se mohl nerušeně vydat cestou snění. A protože ve snu vystupovala postava velkého učitele světla, čekal Krug nedočkavě, až propustí z Černovic i docenta a začal za ním do Slavkova jezdit. Zprvu nadšeně, postupně však cítil, že mu starý muž už nemá co dát, protože docent přes jeho odpor postupoval nesmlouvavě ve výkladu od Platona, ke kterému se ovšem na Krugovo přání přece jen čas od času vrátil, dál, mimo jeho mentální možnosti.

Při poslední návštěvě vzal Krug jako obvykle tašku mrkve a rajčat. Loudal se pěšky od autobusového nádraží přes Slavkov a chystal si, co přesně docentu Daňkovi na rozloučenou řekne. Ale k proslovu nedošlo. V hudebním pokoji stál kromě Oidipa a Elektry i vysoký cizinec, který se uprostřed nepopsatelného nepořádku vyjímal víc než nepatříčně. Navíc, přestože byl obklopen štiplavým zápachem, až z toho měl zarudlé oči, jednal, jako by se nacházel v královském salonu.

Cizincovo chování Kruga okouzlo. Zvlášť

když se onen dokonale oblečený muž s respektem mírně uklonil i před ním poté, co téměř nahý docent máchl od klavíru, na němž právě návštěvě něco přehrával, rukou směrem ke Krugovi se slovy: „To je můj nejvěrnější student.“

Cizinec uměl trochu česky, Krug ani slovo německy. Ale Krugovi bylo hned jasné, že přesně taková silueta, vysoká, ostrá a obklopená světlem – cizinec stál zády k oknu, a obtékal ho tedy jas –, je z jeho snu, že toto setkání bylo předem dané, nevyhnutelné, osudové. Věřil čím dál víc v danost všeho, co se mu dělo, představa Osudu, jenž řídí jeho kroky a bdí nad ním, mu dělala dobře.

Herr Nowak pronesl pár vět směrem k docentovi a pak Krugovi obřadně podal v plátně vázanou knihu, kterou sice původně dával preludujícímu, ale ten mu do mollových tónů rozladěného křídla oznámil, že pokud to není starořecky, ani se na to nepodívá.

„Nemám čas na podružnosti, neurazte se,“ sešlápl pedál s takovou vervou, až mu vyjela noha z pantofle a mlaskla na noviny těsně vedle hromádky bobků. „Podívejte, co mě čeká,“ přestal hrát a rozhodil rukama, aby obsáhl prostor kolem sebe, zaskládáný až na pár stezek, jimiž chodil. Uprostřed jedné z nich stál pan Nowak, oždibovaný kozlem a kozou a s knihou v napřážené ruce, kousek od něj s taškou se zeleninou Krug.

Zahraniční host zachovával i nadále deko-
rum, ale nemínil si nechat sežrat límec saka,

pohlédl ostře Oidipovi do očí, snaže se při tom nedýchat, zasyčel na kozla, pak se mu uklonil, stejně jako docentovi, otočil se, kývl obřadně na Kruga, podal mu knihu a křepce odešel. Kniha byla ke Krugovu zklamání v němčině. Byl v pokušení odložit ji na jednu z mnoha hromad, mezi nimiž stál.

„Syn světla. Beztak to nebude nikdo jiný,“ vstal docent od klavíru.

„Syn světla? Ten pán?“

„To, co máte v ruce,“ strčil si docent do ucha špičku malíčku a soustředěně tam s ní otáčel.

„Nebudu s tím marnit čas. Neboť...“ zarazil se, vytáhl vítězoslavně malíček i s čímsi a pokýval hlavou, „...neboť to tady někde už dávno mám přeložené.“

„Tady?“ Krug položil zeleninu.

Starý muž opět rozpažil a otočil trupem postupně na obě strany: „Tady. Nebo někde vedle. Zřejmě. Možná v kuchyni? Kde jinde by to bylo?“

„A vypadá ten překlad stejně?“ začaly Krugovi mravenčit nohy.

„Jsem tiskárna nebo vazač? Jsou to papíry. Docela dost papírů. Možná některé listy chybí. To víte. Ovšem hledání jest podstatou vědění a vědění tvoří bytí. Hledejte, chcete-li. My jdeme za Platonem,“ řekl docent, nechal plášť klesnout na zem a s kozou a kozlem za holým zadkem odešel na zahradu.

Pěťadvacátého května roku devatenáct set sedmdesát dva bylo o půl čtvrté odpoledne ve Slavkově u Brna zamračeno, slabě přšelo, ale

bylo celkem teplo – třiadvacet stupňů a jedna desetina. Josef Krug vyběhl na zahradu s pláštěm a deštníkem, ale viděl, že nahý muž už vyšplhal na seno v bývalé králíkárně, Elektra mu okousávala nehty na nohou. Vrátil se tedy zase do domu.

Dítě leželo v postýlce a plakalo. Dobře půl hodiny už pobrekávalo, ale nikdo k němu nepřišel. Nad vodnatou hlavou mu v průvanu pohlávala záclona zašedlá od cigaretového kouře, ale v kuchyni byl výjimečně čistý vzduch. Matka holčičky ležela na břiše v sousedním pokoji na gauči, z koutku pootevřených úst jí pomalu odkapávaly sliny na hnědý kovral. V prázdné lahvi od vodky se odrážela silueta dalšího dítěte, vlnila se jako neuvázaná loďka na rybníku, nejistá, neukotvená, ale neschopná odplout. Seděla na zemi vedle křesla žlutého jako plyšový citron, prsty přejížděla po kartonu, na kterém byla pastelkou namalovaná klaviatura piana a občas pohlédla přes hladinu bílého skla na spící ženu.

Dívka brekot mladší sestry nevnímala. Naučila se neslyšet mnohé. Jediné, co jí trhalo bubínky, bylo ticho, které zaplavovalo dvoupokojový byt, když z něj odešel tatínek. V podstatě bylo toto ticho konstantou dívčina života, s extatickými výjimkami výletů, na něž ji tatínek občas nečekaně vzal s sebou. Zavřela oči a papír se pod jejími prsty rozezněl tóny. Začala si pobrukovat písničky, které se naučila na těch vzácných výletech.

Vzpomínka na tatínka rozpustila dívku v oblak štěstí, v této hypnotické chvíli vystupovaly z koberce obrysy tatínkova obličeje se silnými brýlemi, obroučky ze želvoviny byly kouzelné. Kdykoliv holčička v jejich rámu spatřila malá modrá očka, věděla, že odletí pryč. Do lesa,

do klubovny, do krásného velkého domu s vysokými stropy, kde bude s tatínkem i ten holohlavý pán s nejměkčím hlasem na světě.

V tom domě měli všichni lidé místo těl šlahouny neuchopitelně krásných slov. Ta slova musela být krásná, neboť ti, co je skrze svá hebká ústa pouštěli do vzduchu, byli nejhodnější lidé na světě. Pomalí, a přece pružní, ladní, a přitom nerozbitní. Byli pravým opakem její matky. Ta pro dívku představovala neustálý boj, ostré, trhané a nečekaně rychlé pohyby, pády, výkřiky, hlasitý nezáměr, tiché žadonění, ožvlou výčitku. Když do dívčina hudebního polosnu vstoupila bosýma ledovými nohama matčina existence, sevřely se jí hlasivky a nahlas vyjekla. Sama sebe tím polekala, otevřela v obavě oči, ale žena na gauči se ani nepohnula.

Děvče se vydalo pomalu po čtyřech ke dveřím do kuchyně. Do kolen ji přes vytahané kamaše tlačily drobné kuličky. Byla jako malá mořská víla, která se snaží jít po břehu za štěstím a láskou, a na zemi rozsypané léky, které si matka sama ordinovala, pro ni představovaly ty nejostřejší nože rozdírající jí nohy do krve. Když otevřela dveře do kuchyně, způsobila průvan a její malá sestra v postýlce se lekla záclony, již mrskl větrný vír. Jednotvárný pláč se změnil, bytem začal rezonovat ostrý řev.

Dívka přitiskla hlavu mezi dřevěné šprušle postýlky a se směsí lásky a nenávisti se dívala na křičící sestru. Viděla ji otevírat ústa, sledovala, jak jí rudne kůže, ale vlastně ji neslyšela.

Soustředila se na spletenec modrofialových žil, jenž jen pro ni hrál soukromý koncert v divadle hydrocefalu, na který uneseně zírala. Netušila, jak dlouho sleduje vodnatou hlavu, a už vůbec nevěděla, že se pulzujícího života své sestry dotýká bříšky prstů. Uvědomila si to až v okamžiku, kdy trhla rukou a uhodila se o dřevo postýlky poté, co někdo zabušil na dveře bytu.

Roztrásla ji panika. Věděla, že by měla utiшит sestřičku a pak jít otevřít, dřív, než sousedka zburcuje zbytek domu. Nedokázala se ale pohnout. Jako už tolikrát doufala, že křik dítěte spolu s boucháním sousedky matku probudí. Že vstane a všechno vyřídí. V duchu jako vždy prosila toho pána s měkkým hlasem z kouzelného domu, ať něco udělá, ať se zjeví ve dveřích anebo ať rovnou pošle tatínka.

Zalezla pod sestřinu postýlku, přiklopila si dlaněmi uši a drmolila slova, která si na návštěvách v domě vysokých stropů zapamatovala. Netušila, co říká, ani že to říká špatně. Na křídlech těch slov uletěla času, vmáčkla se do velké bavlněné koule, jež rychlostí světla prolétla oknem, odrazila se od plechového parapetu, přeskočila projíždějící tramvaj a vznesla se k zubaté siluetě Špilberku, již bylo možné spatřit z půdy jejich domu, ze zakázaného místa, odkud se někdy téměř dalo vylézt na mraky.

A pak se stal zázrak. Jeden z pánů, kterého si pamatovala z toho krásného domu, se skutečně zjevil. Bušení přestalo a on přišel do ku-